

Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Organik Üretim Bakımından Uygunluğu

Mahmut Keskin*, Sabri Gül, Osman Biçer, Zuhale Gündüz

Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootehni Bölümü, 31034 Hatay, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Derleme Makale

Geliş 12 Eylül 2017
Kabul 28 Ekim 2017

Anahtar Kelimeler:

Kıl keçisi
Organik
Yönetmelik
Sürdürülebilir
Extansif

*Sorumlu Yazar:

E-mail: mkeskin@mku.edu.tr

ÖZET

Tarımsal üretimin entansifleşmesi artan nüfusun beslenebilmesi için gerekçe olsa da son yıllarda toplumun bilinçlenmesine paralel olarak organik ya da ekolojik ürünlere talep artmaktadır. Yetiştirme sistemi nedeni ile bu yapıya uygun olan ya da birkaç düzenleme ile uygun hale gelebilecek olan Kıl keçisi yetiştiriciliği Türkiye'nin büyük bir bölümünde yapılmaktadır. Bu çalışmada Kıl keçisi yetiştiriciliği Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ile birlikte değerlendirilmiştir. Çalışma, melezleme tehdidi altında olan Kıl keçisinin organik üretim kapsamında değerlendirilmesi ile sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından önemlidir.

Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 5(13): 1700-1704, 2017

Suitability of Hair Goat Breeding with regards to Organic Production

ARTICLE INFO

Review Article

Received 12 September 2017
Accepted 28 October 2017

Keywords:

Hair goat
Organic
Regulations
Sustainable
Extensive

*Corresponding Author:

E-mail: mkeskin@mku.edu.tr

ABSTRACT

Although the intensification of agricultural production is the reason for feeding of increasing human population the demand for organic or ecological products is increasing in parallel with the social consciousness in recent years. Hair goat breeding is made in a large part of Turkey that is suitable or may become suitable for organic production system with a few arrangements. In this study, Hair goat breeding was evaluated together with the Regulation on the Principles and Implementation of Organic Agriculture. The study is important in terms of ensuring sustainability of hair goats under the threat of crossbreeding by assessing it within organic production.

Giriş

Türkiye’de 2016 yılı itibarı ile 10,3 milyon baş keçi bulunmakta olup, bu populasyonun %97,99’unu Kıl keçisi kalan kısmını ise Tiftik keçisi oluşturmaktadır. Ülkemizin 18,5 milyon ton olan toplam süt üretiminin %2,59’u ve 1,2 milyon ton olan kırmızı et üretiminin %2,64’ü keçiden sağlanmaktadır (TUİK, 2016). Türkiye İstatistik Kurumu verilerinde yer almamasına rağmen farklı araştırmacılar tarafından Kilis keçisi, Norduz keçisi ve Honamlı keçisi gibi diğer bazı ırkların ülkede bulunduğu bildirmiş olsa da (Özcan, 1989; Gül ve ark., 2016; Keskin ve ark., 2017) bunların sayılarının genel popülasyona oranına göre fazla olmadığı söylenebilir.

Türkiye’nin her bölgesinde yetiştirilen Kıl keçi sürülerinin özellikle Akdeniz ve Ege bölgelerinde, orman içi ve kenarı alanlarda, ekstansif sistem dâhilinde yönetildiği bilinmektedir (Özcan, 1989; Dellal, 2000). Nerede ise tüm yıl sadece mera olanakları ile yönetilen bu hayvanlarda laktasyon süt verimi 50–110 kg arasında değişmekte, her anadan yılda 1 yavru alınabilmektedir (Özcan, 1989; Kaymakçı ve Aşkın 1997; Erten ve Yılmaz, 2013). Anaların süt verimlerinin sadece bir yavruya yetmesi, ikizlerin analara alıştırılmasında yaşanan sorunlar, doğum döneminde iş gücü yoğunluğu gibi nedenlerle yetiştiriciler hayvanlarının ikiz doğurmasını genellikle istememektedirler.

İslah edilmiş ırklara ait literatür verileri ile karşılaştırıldığında süt ve döl verimi düşük görülsa de Kıl keçi yetiştiriciliği yıl boyu masraf yapılmadan gerçekleştirilebilen bir hayvancılık koludur. Bu yönüyle Kıl keçisi yetiştiriciliği 100 baş ve üzeri sürüler ile yapıldığında 2-4 çocuklu bir ailenin geçimini sağlamakta yeterli olabilmektedir. Hayvan başına az miktarda üretilen süt ise çoğunlukla peynire işlenerek değerlendirilmekte ve tüketiciler tarafından tercih edilmektedir.

Kıl keçi yetiştiriciliğinde en önemli sorun keçi-orman ilişkisinde keçiye yapılan suçlamalardır. Önceki yıllarda ormanın baş zararlısı olarak ilan edilen keçi için oluşturulan bu algının doğru olmadığı, anatomik ve fizyolojik özellikleri ile keçinin doğru kullanıldığında ormana önemli yararlar sağlayabileceği ifade edilmektedir (Günlü ve Alaşahan, 2010; Karagöl, 2016). Yaşadığı coğrafyanın yüzlerce yıldan beri üyesi olan Kıl keçisi, zor şartlara dayanıklılık bakımından sahip olduğu özellikleri ile belki de ileriki yıllarda küresel iklim değişikliklerinin etkileri daha da hissedildiğinde, bu coğrafyanın vazgeçilmez hayvanı olacaktır. Geçtiğimiz 10 yıllarda özellikle Orman Bakanlığı çalışanları tarafından ormanlar için tehdit olarak görülen ve lanse edilen Kıl keçinin gençleştirme alanları dışında kalan orman alanları içerisinde otlatılmasına izin verilmiş olması, bu ırkın dağlık ve ormanlık alanlardaki sürekliliğine olumlu katkı sağlamıştır.

Ekstansif Kıl keçi yetiştiriciliği sisteminde sadece kış aylarında hayvanların meraya çıkamadığı günlerde, ağıla ormandan kesilen ağaç dallar getirilerek hayvanlara yedirilmekte bazen de buğday samanı verilebilmektedir. Muğla ilinde yapılan bir çalışmada Kıl keçi yetiştirme işletmelerinde %40 oranında sadece mera olanakları ile besleme yapıldığı, %60 oranında ise meraya ek olarak saman, arpa, kepek gibi bazı yem hammaddelerinin hayvanlara verildiği bildirilmiştir (Aydın, 2017). Bitkisel

ve hayvansal üretimde ilaç, gübre ve hormon kullanımının hızla arttığı günümüzde, toplum bilinçlenmesine paralel olarak organik ya da ekolojik olarak tanımlanan ürünlere talebin artması ve bu ürünlerin arzının kısıtlı olması, fiyatlarının yüksek olmasına sebep olmaktadır. Hâlihazırda konvansiyonel yöntemlerle yapılan üretime göre birim hayvan başına verimin az olması organik ürünlerin fiyatının yüksek olmasına neden olmakta bu durum da organik üretimin sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkilemektedir.

Bu çalışmada mevcut üretim şekli ile orman içi ve kenarı alanlarda yapılan Kıl keçi yetiştiriciliğinin organik et ve süt üretimi için uygunluğu değerlendirilmiştir.

Organik Hayvancılık ve Kıl keçi yetiştiriciliği

Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik 18.08.2010 tarih ve 27676 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Anonim, 2010). Bu yönetmelikte “Organik Tarım Metoduyla Hayvansal Üretim” Başlıklı Üçüncü Bölüm 16. Maddeden itibaren başlamaktadır. Bu çalışmada söz konusu yönetmelik ülkemizdeki mevcut Kıl keçi yetiştiriciliği için uygunluk bakımından değerlendirilmiştir.

Kıl Keçisi Yetiştirme Sisteminin Organik Hayvansal Üretime Uygunluğu

Organik Hayvansal Üretim Kuralları ve Kıl Keçi Yetiştirme Sisteminin Uygunluğu

Yönetmeliğin organik hayvansal üretimin kurallarını düzenleyen maddeleri ve Kıl keçi yetiştiriciliğinin bu maddelere uygunluğu şu şekilde değerlendirilebilir.

MADDE 16 – (1) Organik hayvansal üretim kuralları aşağıda belirtilmiştir;

a) Damızlık veya üretime yönelik organik hayvancılıkta, çevre koşullarına adaptasyon kabiliyeti yüksek olan ve hastalıklara dayanıklı ırklar seçilir. Bunun için o bölgeye adapte olmuş yerli ırklar ve melezlere öncelik verilir.

Kıl keçisi yetiştirildiği bölge itibarıyla bu koşulları sağlayabilecek en uygun keçi ırkıdır. Kıl keçisi ülkemizin belirli bölgelerinde uzun yıllardan beri yetiştirilmekte olup yüksek adaptasyon kabiliyetine sahip ve hastalıklara karşı dayanıklılık göstermektedir.

b) Organik işletmelerden getirilen ve tamamen organik yemlerle beslenen, genetik yapısı değiştirilmemiş, çevreye, iklim koşullarına ve hastalıklara dayanıklı hayvanlar damızlık olarak kullanılır.

Kıl keçi yetiştiricileri damızlık ihtiyaçlarını kendi sürülerinden temin etmektedir. Zorunlu hallerde dışarıdan damızlık hayvan satın aldıklarında da yine aynı bölgeden Kıl keçileri tercih etmektedirler. Bunun yanı sıra Kıl keçi yetiştiricileri genellikle orman ve kenarlarında üretim yapmaktadırlar. Bu bölgelerde bitkisel üretim hiç yapılmamakta ya da çok az yapılmaktadır. Buna bağlı olarak tarımsal ilaçlardan daha ari alanlarda yetiştiriciliği

yapılmaktadır. Bu sebeple Kıl keçi yetiştiriciliğinin organik hayvansal üretim kurallarına uygun olduğu söylenebilir.

c) Organik hayvan yetiştiriciliğinde üremede doğal yöntemler kullanılır. Bununla birlikte suni tohumlamaya da izin verilir. Klonlama ve embriyo transferi gibi metotlar kullanılmaz.

Ülkemizde Kıl keçi yetiştiriciliği tamamen ekstansif şartlarda yapılmaktadır. Buna bağlı olarak tüm sürülerde çiftleştirmeler serbest aşımalla yapılmaktadır.

d) Hayvanlar, meralara veya açık hava gezinti alanlarına veya açık alanlara erişebilmelidir. Hayvan yoğunluğu yayılan azot miktarı bakımından, kullanılan tarımsal alanda 170 kgN/ha/yıl'ı aşamayacak sayıda belirlenir.

Orman içi ve kenarı alanlardaki Kıl keçi yetiştiriciliğinde üretim genellikle doğaya bağlıdır ve keçiler günde 15-20 km civarında yürüyebilmektedirler. Dolayısıyla gübre daha geniş bir alana yayılmaktadır. Bu durum toprakta birim alanda birikecek azotun kritik eşiğe ulaşmamasına katkı sağlamakla birlikte hayvan sağlığını olumsuz yönde etkilemeyecektir.

d, e, f, g ve ğ) organik ve konvansiyonel yetiştirilen hayvanların karışık otlatılması ve geçiş süreleri ifade edilmektedir.

Kıl keçi yetiştirilen alanlar bu maddeler açısından avantajlıdır. Genellikle Kıl keçi otlatılan, orman içi ve kenarı alanlarda başka hayvan türleri otlatılmamaktadır. Bu alanlarda geçiş süreçlerine de ihtiyaç bulunmamaktadır.

l) Damızlık erkekler, sonradan bu Yönetmelik hükümlerine göre yetiştirilmesi ve beslenmesi şartı ile organik olmayan işletmelerden getirilebilir.

Yetiştiricilerinin kendi sürülerinden ya da civar sürülerden damızlık erkek temininde sorun yaşamaması durumunda üreticiyi rahatlatacak bir maddedir.

m) Organik hayvan yetiştiriciliği ve hayvansal üretim yapan işletmeler, hayvanların giriş ve çıkışı ile tüm tedavi uygulamalarıyla ilgili kayıtları tutar.

Kıl keçi yetiştiricileri Bakanlığın bildirdiği ve zorunlu yapılması gereken aşuların dışında herhangi bir sağlık koruma uygulamasına gitmemektedirler. Zaman zaman ihtiyaç duyulabilecek tedaviler ile kayıt tutmanın önemi ve gerekliliği için yetiştiriciler bilgilendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Organik Hayvansal Üretimde Yem Temini, Hayvan Besleme ve Kıl Keçi Yetiştirme Sisteminin Bu Kurallara Uygunluğu

MADDE 17 – (1) Organik hayvansal üretimde yem temini ve hayvan besleme kuralları aşağıda belirtilmiştir.

a) Hayvanlar organik olarak üretilmiş kaba ve kesif yemlerle beslenir.

Kıl keçi yetiştiricileri genellikle elden besleme yapmamaktadırlar. Bunlar tamamen doğal şartlarda yetişmiş bitkilerin bulunduğu orman içi ve kenarı meralarda otlatılmaktadırlar. Bazı yetiştiriciler ihtiyaç duyulduğunda kendi üretimleri olan arpa, buğday ve bunların samanlarından oluşan rasyondan vermektedirler. Bazı yetiştiriciler ise bu yem hammaddelerini satın almaktadır. Eğer bilgilendirme yapılırsa elden beslemede bu anlamda sorun yaşanmayacaktır.

b) Farklı gelişim evrelerindeki organik beslemede ihtiyaçları karşılanırken, üretim artışı yanında kaliteli üretim sağlanır. Hayvanların zorlama ile beslenmesi yasaktır.

Ülkemizde Kıl keçisi yetiştiricileri oğlakları süttan kesime kadar ana sütü ile beslemektedirler. Özellikle doğumu takip eden ikinci haftadan itibaren maki tipi (mazi, meşe vb.) ağaçların dallarından keserek ağıla getirmekte zaman zaman da yukarıda bahsedilen yem hammaddelerinden vermektedir. Oğlaklar uzun bir süre (90-120 gün) ana sütü ve ek yemle beslendiklerinden dolayı gelişimde genetik ölçüde hızlı olmaktadır. Oğlaklarda herhangi bir zorlama olmamaktadır.

c) Yaylacılık yapılan dönemde; hayvanların yürüyerek bir otlatma alanından diğerine geçerken organik olmayan alanlarda otlayarak tükettikleri yem miktarı yıllık yem rasyonunun %10'unu geçemez. Her yıl hayvanların yaylada olduğu dönemin dışında, yemin en az %60'ı çiftlik bünyesinden sağlanır.

Türkiye'de Kıl keçi yetiştiricileri genellikle orman içi ve kenarı bölgelerde yetiştiricilik yapmaktadırlar. Yaylalara giden Kıl keçilerin otlatıldıkları alanlar diğer tarımsal faaliyetlerin yapılmadığı ya da çok az yapıldığı alanlardır. Bu tip etkenler hakkında yetiştiricilere gerekli bilgilendirmeler yapılırsa organik üretim sertifikası için sorun oluşturmayacaktır.

d) Yavruların beslenmesi öncelikle ana sütüyle sağlanır. Bunun mümkün olmaması halinde yavrular aynı sürüden elde edilen sütlerle beslenir. Yavruların süt ile beslenmeleri gereken asgari süre; küçükbaş hayvanlarda 45 gündür.

Kıl keçi yetiştiricileri oğlaklarını yaklaşık 90-120 gün arasında bir süre ana sütü ile beslemektedirler.

e) Yetiştirme sistemi; yılın değişik dönemlerinde hayvanların otlaklara ulaşabilmelerine imkân sağlar.

Kıl keçileri yıl boyunca orman içi ve kenarındaki doğal meralarda otlatılmaktadırlar.

h) Bu maddede organik hayvancılıkta hayvan beslemede kullanılacak maddeler belirtilmiştir.

l) Antibiyotikler, koksidiyostatikler, tıbbi ürünler ile büyümeyi veya üretimi artırıcı diğer maddeler hayvan beslenmesinde kullanılamaz.

Kıl keçilerinde tedavi amacının dışında herhangi bir tıbbi ürün kullanılmamaktadır. Kıl keçi yetiştiriciliğinde genellikle ek yemleme yapılmamaktadır. İhtiyaç duyulduğu dönemlerde kendi üretimleri olan arpa, buğday

ve bunların samanlarından verilmektedir. Kendi üretimi olmayan üreticiler bu konuda gerekli açıklamalar yapılırsa üretim uygun hale gelecektir.

Hayvan Sağlığı, Veteriner Müdahalesi ve Kıl Keçi Yetiştirme Sisteminin Bu Kurallara Uygunluğu

MADDE 18 – (1) Organik hayvan yetiştiriciliğinde hayvan sağlığı ve veteriner hekim müdahalesi kuralları aşağıda belirtilmiştir.

- a) Organik hayvan yetiştiriciliğinde hastalık önleyici tedbirler şunlardır:
  - 1) Organik hayvan yetiştiriciliğinde, hayvan sağlığında koruyucu hekimlik esastır.
  - 2) Uygun damızlık ırklar seçilir.
  - 3) Hayvanların doğal bağışıklıklarını artırıcı düzenli egzersiz için gezinti alanlarına veya otlaklara ulaşımı ve kaliteli yem kullanımı sağlanır.
  - 4) Aşırı kalabalık nedeni ile hayvanlarda sağlık problemlerini önlemek için uygun yerleşim sıklığı sağlanır.
- b) Tüm önleyici tedbirlere rağmen bir hayvanın hastalanması veya yaralanması durumunda, uygun bir barınakta izole edilerek, derhal tedavi edilir.
- c) Organik hayvancılıkta veteriner hekim gözetiminde veteriner tıbbi ürünlerin kullanım usul ve esasları şunlardır:
  - 1) Kimyasal yolla sentezlenmiş allopatik tıbbi veteriner ürünleri veya antibiyotiklerin yerine, tedavi edilecek hayvan türü üzerinde tedavi edici etkisi bulunması koşuluyla, yönetmelikte yer alan ürünler ve fitoterapötik ürünler kullanılır.
  - 2) Yukarıda bahsedilen maddelerin kullanımının hastalıkla veya yaralanmayla mücadelede yetersiz kalması durumlarında ve hayvanın acı çekmemesi için tedavi amacı ile kimyasal bileşimli ilaçlar veya antibiyotikler yetkilendirilmiş kuruluşun izni ile kontrollü olarak kullanılır.
  - 3) Kimyasal olarak sentezlenmiş veteriner tıbbi ürünler veya antibiyotikler, hastalık önleyici uygulamalar için kullanılamaz.
- d) Organik hayvan yetiştiriciliğinde, hayvanların genetik yapısı değiştirilemez ve genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar organik hayvansal üretimde girdi olarak kullanılamaz.
- e) Veteriner tıbbi ürünleri kullanıldığında; konulan teşhis, müdahale yöntemi, ilacın dozu, ilacın etken maddesi, tedavi süresi ve ilacın kalıntı arınma süresi ile birlikte kullanılan ürün kayıt edilir.
- f) Bir hayvana normal koşullarda verilen veteriner tıbbi ürünlerinin son uygulandığı tarih ile bu hayvanlardan organik ürün elde edilme tarihi arasındaki süre, organik yetiştiricilikte, konvansiyonel yetiştiricilikteki uygulamanın iki katı veya kalıntı arınma süresi belirtilmemiş hallerde ise 48 saattir.
- g) Aşı uygulamaları, parazit tedavisi veya ülkemizce zorunlu olarak belirlenen hayvan hastalık ve zararlıları ile mücadele programları haricinde, bir

hayvana veya hayvan grubuna bir yıl içerisinde üçten fazla kimyasal sentezlenmiş veteriner tıbbi ürünler veya antibiyotiklerin uygulanması halinde ya da üretken olduğu yaşam süresi bir yıldan az olan hayvanlarda bir defadan çok muamele gördüyse, söz konusu hayvanlar veya bu hayvanlardan elde edilen ürünler organik ürün olarak satılamaz ve yeniden geçiş sürecine alınır. Buna ait kayıtlar müteşebbis tarafından tutulur.

Kıl keçiler kendi ekosisteminin uzun yıllardan beri üyesi olduğu için adaptasyon kabiliyeti yüksek, hastalıklara karşı dayanıklı bir hayvandır. Ülkemizde ekstansif şartlarda yapılan Kıl keçi yetiştiriciliğinde, tedavi amacının dışında antibiyotik ve benzeri ajanlar kullanılmamaktadır. Genellikle insan ve hayvan sağlığı açısından ciddi tehditler oluşturacak hastalıklara karşı bakanlıkça belirlenen zorunlu aşılarda yapılmaktadır. Aşıların dışında mecburi durumlarda ilaç vs. kullanımı için yetiştiricilerin ilgili maddelere göre hareket etmesi hususunda uyarılmaları gerekmektedir.

Yetiştiricilik Uygulamaları, Barınak ve Bakım Şartları

MADDE 19 – (1) Organik hayvansal üretimde yetiştiricilik uygulamaları, barınak ve bakım şartları aşağıda belirtilmiştir:

- a) Boynuz köreltme uygulamaları organik yetiştiricilikte uygulanamaz. Genç hayvanlarda boynuz köreltme uygulamasına güvenlik, hayvan sağlığı, rahatlığı ve hijyen için yetkilendirilmiş kuruluş tarafından izin verilebilir. Bu tür uygulamalar ve ürün kalitesini artırmaya yönelik fiziksel kastrasyon uygulamaları, hayvanlar en uygun yaşta iken uzman kişiler tarafından hayvanlara acı çekirmeden yerine getirilir.
- d) Hayvan barınakları, sıhhi bir yapı malzemesinden inşa edilir, barınak koşulları hayvanların biyolojik ve ırk ihtiyaçlarını karşılar. Hayvanlar yem ve suya kolayca erişebilmelidir. Binaların yalıtımı, ısınması ve havalandırılması; hava akımını, toz seviyesini, sıcaklığı, nispi nemi ve gaz yoğunluğu hayvanlara zarar vermeyecek sınırlar içerisinde tutacak şekilde olur.
- e) Serbest gezinti alanları, açık hava gezinti alanları veya açık barınak alanlarında; yerel hava koşullarına ve ilgili türe bağlı olarak yağmura, rüzgâra, güneşe ve aşırı sıcaklığa karşı yeterli korunma sağlanır.
- f) Barınaklar; hayvanlara rahatça ve doğal olarak durabilecekleri, kolayca yatabilecekleri, dönebilecekleri, kendilerini temizleyebilecekleri, tüm doğal pozisyonları alabilecekleri, gerinme ve kanat çırpma gibi tüm doğal hareketleri yapabilmelerine yetecek büyüklükte olur.
- g) İklim koşullarının hayvanlara açık havada yaşamalarına imkân verdiği bölgelerde, hayvan barınaklarının yapılması zorunlu değildir.
- h) Barınak, kümes, alet ve kaplar, hastalık taşıyan organizmaların gelişmesi veya bulaşmasını engellemek için, uygun bir şekilde temizlenir ve dezenfekte edilir.
- i) Tüm memeliler, otlak veya açık hava egzersiz alanlarına, açık barınak alanına ulaşabilmelidir. Hayvanların psikolojik koşulları, hava koşulları ve

arazinin durumu izin verdiği sürece hayvanlar bu yerleri kullanabilmelidir. Otoburlar, koşullar elverdiği sürece otlaklara ulaşabilmelidir.

- j) Otobur hayvanların otlama dönemlerinde meralara erişebilmeleri ve kış barınaklarının hayvanlara hareket serbestisi vermesi durumunda, kış aylarında hayvanlara açık gezinti alanları ve açık alanlar sağlanması zorunluluğu kaldırılabilir.
- k) Hayvan barınaklarının zemini düzgün olmalı fakat kaygan olmamalıdır. Toplam zemin alanının asgari yarısı, sert ve düz olmalıdır.
- l) Altlık; sap-saman veya diğer uygun doğal maddeden oluşur. Altlık olarak kullanılan materyal, organik tarımda gübre olarak kullanılmasına izin verilen her türlü mineral madde ile iyileştirilebilir ve güçlendirilebilir.

Orman kenarı ve içi bölgelerde yetiştirilen Kıl keçilerin barınakları birçok bölgede ilkel şartlardadır. Kerpiç, kâgir, taş gibi yapılardan oluşan binaların modernizasyonu ve genişletilmesi ile mevcut yapılar yönetmeliğe uygun hale getirilebilecektir. Hayvan sayıları konusunda barınak şartlarına göre sayılar ilgili kuruluş tarafından hesaplanıp ek bina ile uygun alan oluşturulabilir. Bu tip uygulamalar yetiştirici tarafından aşılması kolay sorunlardır.

Nakliye ve Kesim

MADDE 20 – (1) Organik hayvan nakliyesi ve kesim kuralları aşağıda belirtilmiştir.

- a) Hayvanların nakliyesinde uyulması gereken kurallar şunlardır:
  - 1) Hayvanların nakilleri stressiz ve kısa zamanda gerçekleştirilecek şekilde yapılır.
  - 2) Yükleme ve boşaltma işlemleri dikkatlice ve hayvanları zorlamak amacıyla elektriksel uyarıcı alet kullanılmadan gerçekleştirilir. Nakliye öncesi ve esnasında herhangi bir yatıştırıcı ilaç kullanılmaz.
  - 3) Kara taşımacılığında 8 saatte bir yemleme, sulama ve dinlendirme için mola verilir.
- b) Kasaplık hayvanlara kesim esnasında stres yaratmayacak şekilde davranılır. Mümkün olan durumlarda ayrı mezbaha, kesimhane ve kombinalar kullanılır. Mümkün olmayan durumlarda ise konvansiyonel olarak yetiştirilmiş hayvanların kesiminden sonra, mezbaha, kesimhane ve kombinalar uygun maddeler ile temizlendikten sonra, organik hayvanların kesimi yapılır.

Ülkemizde mezbaha, kesimhane ve kombinalar genellikle klasik yöntemler ile işletilmektedir. Kıl keçi yetiştiriciliği yapan bölgeler için ortak olarak kurulacak bu tip işletmeler mevzuata uygun bir şekilde tesis edilebilir. Hayvan taşımada uygun araçların kullanımı ve kasapların eğitimi ile kesimhaneler uygun şartları taşır hale gelecektir. Bölgede kurulacak bir veya daha fazla ortak tesis hayvanların uzun süreli nakillerini de engellemiş olacaktır.

Sonuç

Ülkemizde Kıl keçi yetiştiriciliği uzun yıllardan beri, önemli bir geçim kaynağı olmaya devam etmektedir. Özellikle “yörük” olarak tabir ettiğimiz yetiştiricilerimizin konvansiyonel yetiştiricilik sistemi, sürdürülebilir hayvancılığın da temeli olan organik hayvancılıkla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bakanlığın çıkarmış olduğu ilgili mevzuatla karşılaştırıldığında sadece birkaç noktada farklılık göstermektedir ki bu farklılıklar sahada yapılabilecek basit düzenlemelerle aşılabilecek hususlardır.

Kaynaklar

- Anonim 2010. Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. Resmi Gazete, 18.08.2010 tarih ve 27676 sayı, Ankara. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/08/20100818-4.htm>
- Aydın MK. 2017. Muğla İlinde Ruminant Hayvancılığın Mevcut Durumu, Bazı verim ve Yapısal Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Dellal G. 2000. Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Bazı Yapısal Özellikleri II. Bazı Üreme Özellikleri, Sağım ve Kırkım Dönemi Uygulamaları. Tarım Bilimleri Dergisi, 6, 124-129.
- Erten Ö, Yılmaz O. 2013. Ekstansif Koşullarda Yetiştirilen Kıl Keçilerinin Döl ve Süt Verimi Özelliklerinin Araştırılması. YU Veteriner Fakültesi Dergisi, 24, 105 – 107.
- Gül S, Keskin M, Göçmez Z, Gündüz Z. 2016. Effects of supplemental feeding on performance of Kilis goats kept on pasture condition. Italian Journal of Animal Science, 15, 110-115.
- Günlü A, Alaşahan S. 2010. Türkiye’de Keçi Yetiştiriciliği ve Geleceği Üzerine Bazı Değerlendirmeler. Vet. Hekim. Dergisi, 81, 15-20.
- Karagöl E, 2016. Şanlıurfa Bölgesine Mevsimsel Göç Eden Keçi Yetiştiricilerinin Sorunları ve Bu Göçün Orman Alanlarına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Kaymakçı M, Aşkın Y. 1997. Keçi Yetiştiriciliği. Bornova, İzmir.
- Keskin M, Gül S, Biçer O, Daşkıran İ. 2017. Some reproductive, lactation, and kid growth characteristics of Kilis goats under semiintensive conditions. Turk J Vet Anim Sci., 41, 248-254.
- Özcan L. 1989. Küçükbaş Hayvan Yetiştirme I. (Keçi Üretimi). Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No: 111, Adana.
- TUİK, 2016. www.tuik.gov.tr (official web site). Erişim Tarihi: 03.04.2017